

Synpunkter om detaljplanen kv Mjärden Haparanda stad

Norrbottnens Ornitologiska förenings bedömning är att detaljplanen för kv Mjärden, Haparanda stad strider mot miljöbalken och plan- och bygglagen vid flera punkter med hänsyn till naturvärden, främst fågellivet. I Miljökonsekvensbeskrivningens fågellivsdel finns vissa brister och felaktigheter som vi vill tillrättalägga.

Stadsviken som fågelokal

Stadsviken består av ett igenväxande gammal älvfåra som är en viktigt lokal för flera fågelarters reproduktion. Strandbuskar och vegetation ger skydd för många häckande fågelarter på våren och deras dunungar under de första levnadsveckorna. Vatten till Stadsviken pumpas från norra änden av viken, då naturligt vattenflöde har förhindrats med byggande av Golfbanan, skyddsvallar, kanaler och vägar med smala trummor så att islossning och vårlöde inte kan strömma genom viken och naturligt forma botten av viken. Efter de senaste regleringarna av vattennivån kommer vattenkvalitén att försämrats och den naturliga fiskevandringen till viken förhindras. Dessa orsakar svårigheter för fiskätande fåglar, som doppingar, att mata sina ungar.

Stadsviken är en unik fågelokal i Norrbotten, viken är det nordligaste fäste inom Sverige för fågelarter som sothöna och skäggdopping. Fågelfaunan består av nordliga arter bl.a. (Salskrake) östliga arter (Dvärmås) och sydliga arter (Sothöna, skäggdopping) dvs. utbredningsområdet för många arter överlappar varandra precis i Haparanda-Torneå området, vilket resulterar i en unik fågelfauna som inte kan hittas i andra fågellokaler inom Sverige. Den häckande sångsvan i viken, närmare än en kilometer från Stadshuset, kan ses som ett bevis på en bra tätortsnära fågelokal. I eller vid Stadsviken häckar eller har häckat ett flertal fågelarter som finns med i EU:s fågeldirektivs bilaga 1 (Svarthakedopping, sångsvan, salskrake, grönbena, fisktärna, silvertärna.) Inom EU skall dessa arter ha ett speciell skyddsvärde. Inom Haparanda kommun finns ingen lika god fågelokal som Stadsviken trots stor mängd sjöar och våtmarker inom kommungränser.

Stadsviken är med i Finnish Important Bird Areas (FINIBA) vilket bevisar värdet av området för den biologiska mångfalden. Inom Finland är området klassats som nationell viktig fågelokal och saknar motsvarighet i norra Finland. Stadsvikens fågelfauna har blivit noggrant följts upp av ornitologer sedan början av 1970-talet när vikens ornitologiska värden höjdes genom etableringen av skäggdopping.

Miljöbalken samt Plan- och Bygglag

Enligt Plan- och Bygglag (1987:10) 1 kap 6§ *För att mark skall användas för bebyggelse skall den vara från allmän synpunkt lämplig för ändamålet.* **Strandområdet med sly och ris kan ej ses som lämplig byggmark med tanke på stort behov av massbyte under byggnader och vägar inom kv Mjärden.**

I Miljöbalken 3 kap 1§ står ” Mark och vattenområden skall användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god

hushållning” likaså i 3 kap 6§ sägs om *områden som är av riksintresse för naturvården skall skyddas.*

Enligt Miljöbalken 2 kap. 2§ *skall all som avser att bedriva en verksamhet som orsakar skada eller olägenhet för miljön skaffa den kunskap som behövs för att skydda miljön ... dvs en inventering av fågellivet måste utföras innan eventuella mark- och byggnadsarbeten påbörjas för att kunna utvärdera den skada som projektet kan komma att orsaka. Denna inventering skall därefter ligga till grund för fastställande av de kompensationsåtgärder som skall vidtas före den nuvarande livsmiljön för fåglarna förstörs.*

Torneälven samt dess biflöden ingår i NATURA 2000 områden och utgör riksintresse enligt Miljöbalken 3 kap 6§ samt 4 kap 1,6 och 8§§. **Gränsälvscommissionens vattendom 2002-06-28 kan inte ses gälla eftersom kv Mjärden inte var med i det utökade översiktsplan och detaljplanen omfattar ett helt annat område vid Stadsviken.**

Miljökonsekvensbeskrivning

Området som innefattar kv Mjärden ingick inte i översiktsplanen när ”På Gränsen” planerades under 2001-2002. Gränsälvscommissionen gav vattendomen (2002-06-28) för området som inte omfattar kv Mjärden, dessa vattendoms handlingar kan därför ej användas vid miljökonsekvensbeskrivning av kv Mjärden. I detaljplan skrivs att ingen fågelinventering utförts sedan 1999. Publicerade inventeringar har dock gjorts 2003 (Rauhala) och från 2004 och 2005 finns tiotals dokumenterade fågelobservationer i olika nationella och lokala databaser både i Sverige och i Finland, se bilaga. De mest värdefulla häckningsplatserna som bl.a sångsvansboet har dokumenterats med modern GPS-teknik med mycket stor noggrannhet av boplatsens position.

Att spara en smal strandremsa orörd räcker inte till för att förhindra att fågellivet inte skadas. Fåglarna behöver skydd av vegetation. De flesta av strandhäckande fågelarter häckar från några meter till tiotals meter från vattenlinjen. Stranden i den södra delen av viken består av flytande torv och skadas mycket lätt om markarbeten utförs nära stranden. Detaljplanen omfattar en relativ liten del av Stadsviken men de 300 meter strand som ingår i planområdet utgör mer än 80 % av fåglarnas häckningsmöjligheter på den svenska sidan av viken. Många arter kommer att mista sina enda häckningsmöjligheter om strandområdet förändras.

Fågeljakt har inte förekommit vid Stadsviken under de senaste decennierna och är likaså förbjudet inom tätbebyggt område. Formulering av text om fågelskyddsområdet i Stadsviken och vid Torneälv bör ses över så att det följer Miljöbalken i ett modernt samhälle.

Kompensationsåtgärder

Kompensationsåtgärder blev utlovade redan 2002 i samband med planering av På Gränsen men ingenting har gjorts ännu. Om Strandmiljön förstörs och fåglarna tvingas att söka sig till andra lokaler kommer dem troligen inte att återvända till viken.

Fågelinventeringar utförda av erkända ornitologer måste utföras innan det nuvarande habitatet förstörs. Om byggandet av kv Mjärden startas måste kompensationsåtgärder vara färdigställda innan strandområdet röjs och görs olämpligt för fåglar. Markarbeten med kompensationsåtgärder måste göras utanför fåglarnas häckningstid (maj-juli). En skyddszon med högre vegetation (eventuellt vide) ska lämnas kvar mellan den planerade gc-vägen och stranden för att fåglarna kan tryggt fortsätta häcka på stranden.

Tätortnära naturområde med stora möjligheter för skolor och allmänheten att kunna studera fåglarnas liv från nära håll bör uppskattas. Unga och äldre människor med begränsade möjligheter att själv resa längre sträckor kan njuta av Stadsvikens natur om området planeras i enlighet de tidigare bestämda linjer (Stadsviken- från hamn till park -1991, Kemin lintuharrastajat, Haparanda jaktvårdskrets, Mattila Jaktvårdsområde, Haparanda naturskyddsförening, Tornion luonnonsuojeluyhdistys, Haparanda sportfiskeklubb, Friluftsförbundet)

Planområdet omfattar nästan alla lämpliga häckningsplatser för strandhäckande fågelarter på svenska sidan. Ändring av strandmiljön kommer att ha mycket stor påverkan av fågellivet och vissa fågelarter kommer att försvinna helt från viken och beståndet av ett flertal arter kommer att reduceras. Sångsvanens boplats och likaså de flesta skrattmåsar kommer att hamna under det planerade varuhuset och parkeringsplatser. Det bör således vara bevisat att byggandet av kv Mjärden kommer att orsaka stora skador på naturvärden

Norrbottens Ornitologiska Förening

Bilaga : Inventeringar av Stadsviken fåglar 1977-2003

Källor:

Huhtalo H. & Järvinen O. 1977 Quantitative Composition of Urban Bird Community in Tornio, Northern Finland. Bird Study 24 (3): 179-185. British Trust for Ornithology.

Tornion arvoikkaimmat linnustokohteet, Kemin Lintuharrastajat Xenus ry, Tornion Kaupunki Ympäristäjulkaisu 1992, Pentti Rauhala

Kemin-Tornio seudun linnusto 2 , Pentti Rauhala 1994 ISBN 952-90-5939-x

Sveriges Ornitologiska Förening 2000 Fågelåret 1999, Stockholm ISBN 91-88124-20-7